

Kompetenta operatörer på grundläggningsmaskiner har Yrkesbevis

Grundläggning är komplext och krävande. Varje metod kräver sin maskin för pålning, stödkonstruktioner eller jordförstärkning. Inom grundläggning använder vi därför många olika maskintyper. De vanligaste är olika pålkranar, spontmaskiner, bormaskiner och olika stabiliseringsmaskiner. För alla som sett dessa mäktiga maskiner i arbete är det uppenbart att det krävs både kunskap och erfarenhet för att hantera dem.

Historiskt fanns det ingen egen utbildningsväg, branschen var även relativt liten och okänd. I bästa fall hade föraren erfarenhet från en grävmaskin, kanske till och med ett yrkesbevis på denna. Kunskapen om maskinen erhöles genom att gå bredvid förarkollegan som 'utegubbe'. Efter förarens pensionering fick 'utegubben' komma in i värmen och en ny kollega tog hans plats. I parternas yrkesutbildningsavtal fanns då endast krav på yrkesbevis på pålkran, den maskintyp som först hade utvecklats för nedslagning av pålar. Utbildning i djupgrundläggningens särart – geologi, geoteknik, metoder, risker, maskinsäkerhet, processen med mera fanns knapp, om inte företaget själv ordnade detta.

När Svensk Grundläggning bildades för snart tio år sedan blev utbildning av maskinister, förare eller operatörer som vi valde som begrepp, en central fråga. En teoriutbildning med fullt fokus på grundläggning togs fram och har där-efter utvecklats och förfinats i fler omgångar. Den praktiska maskinutbild-

Bild 1: Pålkran.

ningen sker som tidigare inom företagen som en handledd lärlingsutbildning.

Det märkliga är dock att det fortfarande upplevs som oklart vilken utbildning som krävs för operatörer på grundläggningsmaskiner. Inte sällan ställs frågor om branschkraven, om det finns några direktiv eller tydliga regler på vilka krav som gäller utbildning innan man sätter sig bakom spakarna?

Utbildningskrav på alla grundläggningsmaskiner

Alla arbetsgivare har en skyldighet att göra sin personal medveten om risker med utrustningen, oavsett bransch och typ av arbetsplats och maskin, enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift Arbets-

utrustning (AFS 2006:4 14§). Finns det särskilda risker (15§) ska det finnas dokumentation över operatörens praktiska och teoretiska kunskaper med avseende på säker användning av utrustningen. Inom byggindustrin gäller ett kollektivavtal där parterna genom ett yrkesutbildningsavtal och den gemensamma yrkesnämnden BYN, reglerar all praktisk byggtutbildning. Utbildning inom grundläggning har tagits fram av BYN i nära samverkan med Svensk Grundläggning, som alltså genomför teoriutbildningen i tre steg, SAFE steg 1 till 3. Den praktiska delen sker som en handledd och företagsförlagd lärlingsutbildning.

Det innebär att alla typer av grund-

Leena Haabma Hintze
Svensk Grundläggning

läggningsmaskiner omfattas av ett kollektivavtalsreglerat utbildningskrav, precis som övriga mobila maskiner – jordförflyttande, kranar och betongpumpar.

För att få tillstånd att köra en pålkran, spontmaskin, bormaskin eller en stabiliseringsmaskin på en byggarbetsplats, ska den tilltänkta operatören utbildas praktiskt tillsammans med sin handledare på plats. Även när handledaren bedömer att lärlingen är tillräckligt kompetent att köra maskinen själv måste handledaren vara närvarande. Yrkesbeviset erhålls när handledaren bedömer att operatören självständigt och

utan nära stöd kan utföra ett normalt arbete. Utbildningstiden är reglerad med timmar enligt det nu gällande avtalats. I det omarbetade förslaget som diskuterats mellan parterna (Sveriges Byggindustrier och Byggnads) avgörs färdigutbildningstid av operatörens kompetens, timmarna blir då en vägledning, ett stöd.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis så gäller kraven på yrkesbevis för alla maskiner som används för grundläggningsarbeten. Kravet är inte villkorat till att basen är en jordförflyttande maskin, exempelvis en

grävmaskin. Men några oklarheter återstår ändå. Om en rotationsenhet för borrhning monteras på en grävmaskin, blir den då en grundläggningsmaskin? Vilken kompletterande utbildning i grundläggning behöver en yrkesutbildad grävmaskinist?

Svensk Grundläggning har tagit initiativ till att klargöra dessa frågeställningar och arbetar tillsammans med BYN för att ta fram stöd för och enhetliga krav på utbildning inom grundläggning för maskinförare, handledning av företagslärlingar och validering av operatörer på grundläggningsmaskiner. ■

Bild 2: Bormaskin.

Bild 3: Stabiliseringsmaskin.